

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Дьоміна І. Бібліотечна справа на Україні в період розгортання соціалістичної реконструкції народного господарства (1926-1932 рр.). – Ч.2. – Х., 1961; 2. Єщенко Ф. Бібліотечна справа на Україні в роки відновлення народного господарства (1921-1925рр.). – Х., 1961; 3. Сокальський О. Організація бібліотечної справи. – Х., 1970; 4. Гімальдінова З. З історії організації бібліотечного обслуговування сільського населення України (1929-1959рр.) // Бібліотекознавство і бібліографія. – Вип. 13. – Х., 1972. – С. 71-81; 5. Рибак І. Соціально-побутова інфраструктура українського села. – Кам'янець-Подільський, 2000; 6. Серета А. Проблеми соціально-культурного розвитку українського села (60-70-ті рр. ХХ ст.)./ Автореф. дис. канд. істор. наук. – Запоріжжя, 1994; 7. Сокальський О. Вказана праця. – С. 230. 8. Там само. – С. 232; 9. Там само; 10. Там само. – С. 233; 11. Шматлай Т. Поліпшення виховання кадрів// Соціалістична культура. – 1957. – №10. – С. 31-32; 12. Серета А. Вказана праця. – С. 12.

І.В. Мазило, В.В. Стецкевич

МАТЕРІАЛЬНО-ПОБУТОВІ УМОВИ ЖИТТЯ І ПРАЦІ ІНЖЕНЕРНОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ ВІННИЦЬКОЇ ЗАЛІЗНИЦІ (1944-1950 РР.)

Війна завадила вирішенню нагальних потреб працівників як промисловості загалом, так і залізничної галузі.

У післявоєнні роки ситуація дещо змінилася. У перші роки відбудови гостро постала кадрова проблема через брак кваліфікованих спеціалістів на місцях. Тому Народний Комісар Шляхів Сполучення після звільнення м. Вінниці станом на 1.04.1944р. через ревакуацію командировав на магістраль 389 працівників. Згодом очікували на прибуття ще 110 осіб.¹

Із комплектуванням штату залізниці виникли гострі проблеми житлового, продовольчого, медичного забезпечення, адже поряд з виробничими потужностями було зруйновано більше 94 відсотків будинків.² Із 573 житлових приміщень, що експлуатувалися в довоєнний період, знищеними виявили – 560, площею 91 тис. кв. метрів.³ Отже, слід погодитися з думкою д.і.н. проф. Чернеги П.М. в тому, «...що війна, без сумніву, до неймовірного поглибила житлово-побутову кризу».⁴ Для подолання згубного становища у травні 1944 року ДКО і РНК СРСР прийняли рішення про утворення індустріальної бази масового житлового будівництва у містах і робітничих селах.⁵

Для вирішення житлової проблеми при Управлінні Вінницької залізниці створили спеціальний відділ, завданням якого на 1944 рік було відновлення житлового фонду в розмірі 5 тис. кв. метрів на суму 3 млн. карбованців. Також запланували відбудувати 316 будинків, 15 бараків, 48 приміщень культурно-побутового призначення.⁷ Станом на 15.03. 1944 р. вже здали в експлуатацію 33 житлових будинки, площею 706 кв. метрів. Вартість робіт обійшлася у 80 тисяч карбованців.⁸ Це дало змогу розселити кваліфікованих працівників Управління Вінницької магістралі до 15 травня 1944 року: в будинку залізничника – 46 осіб; стандартних будинках – 80 осіб; індивідуально – 66; гуртожитках – 96 осіб. Разом отримали житло 288 працівників. Не розселеними залишилося 214 інженерно-технічних працівників.⁹ Керівний склад мешкав у будинку залізничника, в минулому «Вчителя», інші працівники на вулицях Ленінградській і Запорізькій.¹⁰ Наприкінці травня ще отримали індивідуальне помешкання 87 спеціалістів Управління.¹¹ Згодом Раднарком виділив 300 тис. карбованців на відновлення індивідуального житла.¹²

Велика кількість кваліфікованих працівників залізниці потребували помешкання після закінчення війни. Станом на 1 січня 1946 р. таких було 6 тисяч, а з врахуванням коефіцієнта сімей – 15 тисяч. Норма житлової площі на одного мешканця становила 8.25м.кв. Її потреба склала 123 тис. метрів кв.¹³ Для вирішення цієї проблеми у 1948р. планували ввести в експлуатацію житловий фонд у 24.8 тис. м.кв.¹⁴ На момент завершення робіт (1950 рік) площа мала становити 75 тис. м.кв.¹⁵ Враховуючи, що на магістралі працювало 23 тис. осіб, звичайно, цього було не досить.¹⁶ Тому, з огляду на складну ситуацію, планували ввести в дію нову, а не реконструювану житлову площу, у 14.25 тис. кв.м., що дало б змогу додатково забезпечити помешканням 700 кваліфікованих працівників. Заборгованість житла на 1950 рік становила 12-15 відсотків від загальної кількості працюючих.¹⁷

Подібним способом Управління вінницької магістралі протягом 1944-1950-х рр. намагалося вийти із глибокої житлово-побутової кризи, спричиненої війною, і у такий спосіб покращити умови життя технічної інтелігенції.

Радянсько-німецька війна ще більше загострила без того важку проблему забезпечення трудівників продовольчими і промисловими товарами. Так німецькі окупанти зруйнували і вивели з ладу понад 180 хлібних заводів з 233, що діяли до війни в Україні, й сотні інших підприємств харчової промисловості.¹⁸ Для забезпечення працівників продовольчими і промисловими товарами на підприємствах, що постали з руїн, були створені відділи робітничого постачання. Норми продовольчого забезпечення спеціалістів і робітників на місяць для багатьох галузей були такими: 3500 г. м'яса і риби, 900 г. жирів, 3000г. крупи і макаронів. Для тих, хто жив на утриманні, відповідно – 500, 200, 600, для дітей – 400, 300, 800.¹⁹

З метою покращення продовольчого забезпечення працюючих начальником залізниці від 25 травня 1944р. запланували закупити 30 тонн м'яса, 21 тонну риби, 300 тонн картоплі, овочів – 1200 тонн і 8 тонн лікарських ягід.²⁰ Забезпечували фахівців й через відділи робітничого постачання. Для інженерно-технічних працівників і робітників станції Жмеринки ВРП замовив додатково 3037 бляшанок м'ясних консервів, 178 кілограмів кетової ікри, 1872 кг. кави, 845 цукру.²¹ Також наказом начальника залізниці від 7 травня 1944р. були передбачені заходи по організації підсобного господарства й індивідуального городництва. Працівникам надали 47 тонн картоплі для садіння, 510 лопат, 10 сап, багато дрібного інвентаря – граблі, відра, лійки в кількості 157 одиниць.²²

Налагоджували й медичне обслуговування інженерно-технічних працівників. Для цього планували відновити лікарню у Вінниці на 150 ліжок, на вузлах Гречани /на 75 ліжок/, Шепетівці /50 ліжок/, утворити туберкульозне відділення в Козятині, яке взагалі було відсутнє на дорозі.²³

На часі було відкриття при лікарнях поліклінічних відділень. У Вінниці запланували її побудувати на 600 відвідувачів з туберкульозним, фізіотерапевтичним і венеричним відділеннями, жіночою консультацією, лабораторією. На станції Жмеринка будівництво поліклініки велося у 1948-1950-х рр.²⁵ Усього на відбудову медицини для працівників залізниці планували використати 6 млн. карбованців.²⁶

Як видно з вищенаведених фактів, технічна інтелігенція Вінницької магістралі, хоча й повільно, налагоджувала й життя і побут. Держава, керівництво дороги основні зусилля спрямовували на відбудовчі роботи, доставку вантажів фронту й об'єкти промисловості. Тому швидке покращення добробуту інженерно-технічної інтелігенції, як і усього населення Подільського регіону, було не можливе.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Державний архів Вінницької області. – Ф.П.136. – Оп. 23. – Спр. 16. – Арк.8.; 2. Там само. – Спр. 81. – Арк.25; 3. Там само. – Спр.20. – Арк. 7.; 4. Чернега П.М. Вклад робітників України у зміцнення воєнно-економічної могутності СРСР в роки Другої світової війни /1939-1945/. – К., 2004. – С.207.; 5. Там само. – С.285.; 6. ДАВО. – Ф.П.136. – Оп.23. – Спр.16. – Арк.1.; 7. Там само. – Арк.2; 8. Там само. – Арк.6.; 9. Там само. – Арк.3; 10. Там само. – Арк.8.; 11. Там само.; 12. Там само. – Спр.20. – Арк.92.; 13. Там само. – Оп. 23. – Спр.81. – Арк.60.; 14. Там само. – Арк.25; 15. Там само; 16. Там само; 17. Там само. – Арк.25; 18. Чернега П.М. Вказана праця. – С. 270.; 19. Там само. 20. ДАВО. – Ф.П. 136. – Оп.23. – Спр.10. – Арк.28.; 21. Там само. – Арк.206; 22. Там само. – спр.63. – Арк.2; 23. Там само. – Спр. 81. – Арк.28.; 24. Там само. – Арк.23; 25. Там само. – Арк.29.

М.В. Брегеда

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ НАСТРОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ ПІСЛЯ ХХ З'ЇЗДУ КПРС

Історія знає багато подій, справжнє значення яких ми усвідомлюємо лише з роками. До таких сміливо можна віднести ХХ з'їзд КПРС, що є своєрідним символом «відлиги», точкою відліку нового періоду. Справедлива, багато в чому мужня оцінка минулого, з якою виступив на з'їзді М. Хрущов, надала серйозного імпульсу процесу суспільного оновлення. Показовим є те, що саме в той час у моноліті «моральної і політичної єдності радянського суспільства» виявилися перші тріщини, які стали в подальшому руйнівними. Почався повільний розклад тоталітарної системи, залишки якої до цього часу заважають суспільним реформам. Значною мірою даному процесу сприяло викриття «культу особи» Й. Сталіна, що здійснило визначальний вплив на суспільну свідомість і, в перспективі, на політичну культуру. Як зазначає відомий історик Дж. Хоскінг, «промова Хрущова викликала справжню революцію в думках радянських людей... Це стало найважливішим фактором, що знищив ту суміш страху, фанатизму, наївності й «двозначної думки», яка була людською реакцією на комуністичну владу...»¹.

До недавнього часу існувала стійка історіографічна традиція, що віддавала пріоритет історико-політологічним дослідженням. У цих працях радянська історія була представлена, головним